

Povratne steklenice: od poraženek do zmagovalk

Kratke transportne razdalje v Sloveniji, manjši ogljični odtis, velika priljubljenost pri kupcih, spodbujanje lokalnega podjetništva in odprte možnosti različnih ekonomskih spodbud, ki v kratkem utegnejo postati obvezne, so močni signali politiki, gospodarstvu in podjetništvu za odločen korak v smer oživitve povratne embalaže pijač.

Steklo ljudje uporabljamo in cenimo že tisočletja

Prvi steklen izdelek, ki je bil delo človeških rok, sega 5000 let nazaj. Steklo je eden od materialov, ki jih tudi danes v vsakdanjem življenju največ uporabljamo. Povratna embalaža pijač ima stoletno zgodovino. V drugi polovici 20. stoletja pa se je zgodil preobrat, saj se njene okoljske prednosti takrat niso zdele pomembne. Šele s podnebno krizo in krizo plastike smo se zavedli vrednosti ponovne uporabe za zniževanje količin odpadkov, rabe energije in emisij toplogrednih plinov.

Zaton povratnih steklenic

Na večini trgov so povratne steklenice nadomestile plastenke in pločevinke. Do leta 2019 je tržni delež plastenk s 17 % poskočil na 41 %, prodaja embalaže za enkratno uporabo se je povečala za 135 %. Regulative za zaščito povratne embalaže ni bilo. Prehod je proizvajalcem omogočil prenos določenih stroškov na družbo: čiščenje smetenja, ravnanje z odpadki, emisije v okolje. Od 93 držav se je leta 2019 večino pijač v povratni embalaži prodajalo samo še v štirih.¹

Na zaton povratne embalaže močno vplivajo politične odločitve. Finska je imela vse od leta 1970 različne oblike dajatev na nepovratno embalažo pijač. V letih 2005 - 2008 je vlada zniževala obdavčitev nepovratne embalaže, zaradi česar je ta hitro prevzela trg pijač.²

Ogljični odtis povratnih steklenic³

V celotnem življenjskem ciklu povratna steklenica povzroči 70 % manj emisij CO₂ od izdelave nove plastenke, 57 % manj od nove pločevinke in 85 % manj od steklenice za enkratno uporabo. V fazi uporabe so emisije CO₂ odvisne od dolžine transportnih poti. Povratna steklenica v povprečju izenači okoljski odtis v:

- 5 krogih v primerjavi z nepovratnim steklom,
- 3 krogih v primerjavi s plastenko (0,5 l),
- 3 krogih v primerjavi s pločevinko.

Povratna steklenica lahko v povprečju naredi 25 – 30 krogov.

Ker je Slovenija majhna država in transportne poti niso dolge, je povratno embalažo smiselno vključiti v enoten kavcijski sistem in uvesti ekonomske instrumente za spodbujanje ponudbe pijač v povratni embalaži.

EU spodbuja ponovno uporabo

Na ravni Evropske unije smo se dogovorili za prehod v nizkoogljico krožno gospodarstvo. Ponovna uporaba zagotavlja, da materiali čim dlje ostajajo znotraj snovnega kroga, znižuje emisije CO₂ ter prihrani naravne vire in energijo. EU je predlagala nabor prostovoljnih ekonomskih instrumentov, ki jih države lahko uporabljajo za spodbujanje ponovne uporabe. Med njimi sta tudi kavcijski sistem in obvezne kvote pijač v povratni embalaži. Mnoge države so pri ponovni uporabi uvedle znižanje ali opustitev davkov in dajatev. Nekatere države članice so kot obvezne določile še druge ukrepe.

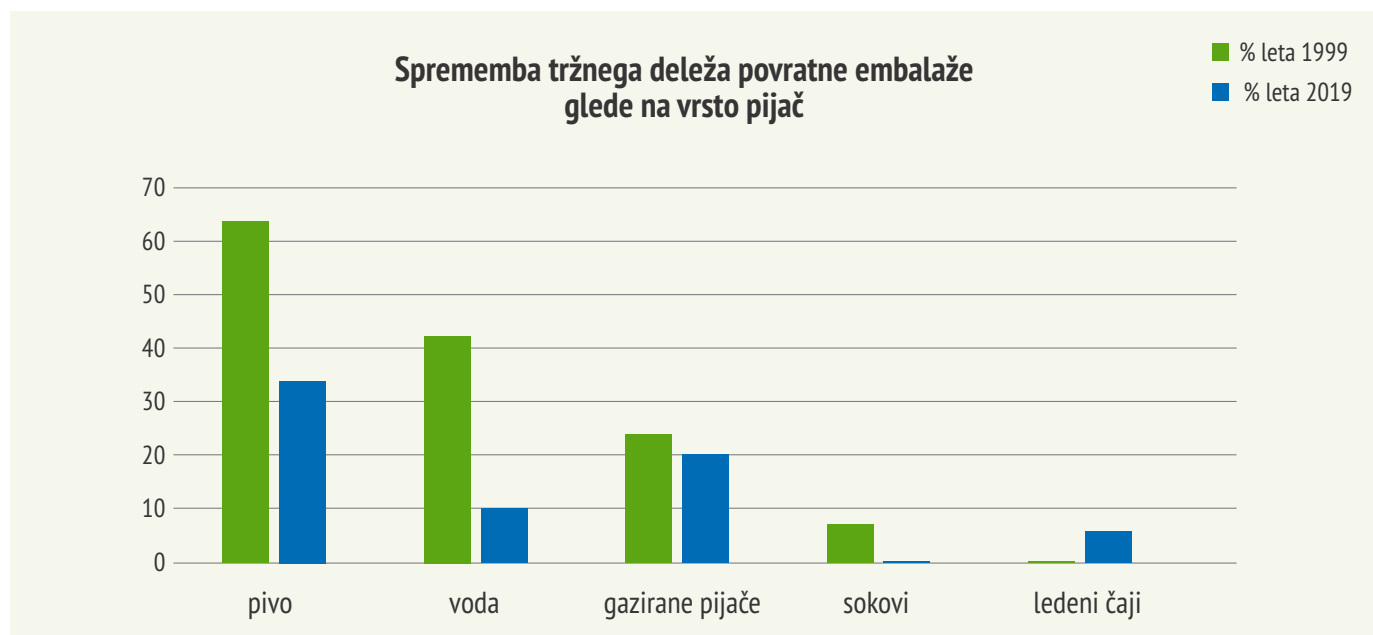
¹ <https://www.reloopplatform.org/what-we-waste/>

² <https://canvas.disabroad.org/courses/4391/pages/the-finnish-deposit-refund-system>

³ <https://zerowasteurope.eu/library/reusable-vs-single-use-packaging-a-review-of-environmental-impact/>

Slika 1: Tržni deleži povratne embalaže v Sloveniji glede na vrsto pijač leta 1999 in leta 2019
(Vir: <https://www.reloopplatform.org/reloop-what-we-waste-dashboard/>)

Povratna embalaža pijač v Sloveniji

V Sloveniji je tržni delež povratne embalaže pijač leta 1999 znašal skupaj 42 %, do leta 2019 je padel na 21 %. Pri pivu so povratne steklenice izpodrinile pločevinke. Pri vodi je ob postopnem opuščanju povratnih steklenic hitro naraščala prodaja v plastenkah.⁴ Kljub majhnemu deležu povratne embalaže še vedno poznamo kavcije za povratne steklenice. Večina povratne embalaže je steklene in je leta 2021 znašala 15 % celotne mase embalaže pijač.⁵

Kratke transportne razdalje v Sloveniji, manjši ogljični odtis, velika priljubljenost steklenic pri kupcih in odprte možnosti ekonomskih spodbud, ki v kratkem utegnejo postati obvezne, so močni signali proizvajalcem pijač in trgovcem za vključitev povratnih steklenic v notni kavcijski sistem za embalažo pijač.

⁴<https://www.reloopplatform.org/reloop-what-we-waste-dashboard/>

⁵https://www.gzs.si/zbornica_kmetijskih_in_zivilskih_podjetij/Novice/ArticleID/82589/porocilo-analiza-ravnanja-z-embalazo-pijac-analiza-ravnanja-s-plastenkami-pijac-in-vracljivo-povratno-embalazo

⁶ <http://www.rewine.cat/en/project>

Povratne steklenice spet zmagovalke

Latvija - standardizirane povratne steklenice v kavcijskem sistemu spodbujajo podjetništvo

Manjši proizvajalci - denimo lokalne pivovarne - se za povratno embalažo pijač ne odločajo zato, ker jim prevzem praznih steklenic na vseh prodajnih mestih predstavlja nesorazmerne stroške. Latvija je poiskala rešitev v obliki standardiziranih steklenic, ki jih zagotavlja operater kavcijskega sistema. Zanje zagotovi transport do svojega zbirnega centra, kjer jo proizvajalci prevzamejo na enem mestu. Tako prihranijo pri stroških za steklenice in pri stroških transporta. Kavcijski sistem s svojo infrastrukturo je v Latviji tako postal spodbujevalec lokalnega podjetništva.

Katalonija⁶ - pilotni projekt uporabe povratnih steklenic za vino in penine

Večina vinskih kleti v Kataloniji ni uporabljala povratnih steklenic. Glavna ovira je bila logistika vračanja ter skladiščenje in razvrščanje. Dve tretjini vprašanih sta jih bili kljub temu pripravljeni uporabljati. Rezultati projekta so pokazali, da so povratne steklenice okolju prijaznejše in stroškovno učinkovitejše od nepovratnih, kar je predvsem odvisno od razdalje med vinsko kletjo in pralnico. Kavcijski sistem se je izkazal za najučinkovitejši instrument vračanja praznih steklenic. Uporabo povratnih steklenic za vino bodo razširili po vsej Kataloniji in v druge regije v Španiji.